

Йордан Йовков
Предвестникът

Един французки войник, стоеше на мегданя да черквата. Висок, в гълъбов, шинел, с малка червена шапка, но без оръжие, той беше се запрял на едно място и гледаше не към селото, а далеч някъде към планините на север.

Току-що отслужил вечерня, поп Стефан излизаше из черква и щом съзря войника, сепна се и неволно се отдърпна към черковния зид до дънера на големия чинар, под който земята беше постлана с опадала шума. Дълго време старецът гледа войника, озърта се предпазливо на всички страни, после наведе очи и се замисли. Сам ли беше той войник, или долу селото беше се напълнило с войски? Повече от месец имаше, откато французите бяха минали за първи път отгук и наедно с тях беше дошла и свирепата шайка на Бабунски. Не щяха ли да се повторят пак тия страшни дни? Струваше му се, че ей сега ще чуе да се разбиват врати или отчаяно ще пропищи някъде жена. Но в селото беше тихо. Около войника, на мегданя и по улиците не се виждаше жива душа.

Поп Стефан искаше да се повърне и заобиколи из други път, но войникът беше го забележил вече и гледаше към него. Тогава, обзет от тая неочаквана смелост, която тласка, хората право срещу опасността, той тръгна към мегданя. Искеше да се покаже спокоен и равнодушен, крачеше широко и силно размахваше широките ръкави на расото си. Като наближи, той кимна с глава да поздрави. Войникът лениво подигна ръка към фуражката си и продължаваше да го гледа. Тоя изпитателен и неподвижен поглед чувствуваше попът и зад себе си и нещо като че преплиташе нозете му. Той не се решаваше да се обърне, но преди да затвори пътните врата, погледна крадешката още веднъж: войникът стоеше на същото си място и, както по-рано, гледаше към планините. Попът също погледна нататък. Мръкваше се, по високите върхове горяха последните багри на слънцето и на запад широко се разстиляше по небето червената заря на заника.

Поп Стефан вярваше, че селото е пълно с войски. Не позволи на дъщеря си да иде за вода, самичък не го съдържаше на едно място. Той се поуспокои само след като ходи при Таско, съседа си, и се върна оттам. Тоя Таско беше беден човек, баща на най-многобройна челяд, но безгрижен и весел като птичка. Беше много любопитен, обичаше всякакви приключения и затова беше успял вече да отиде при французина и, както казваше, разговорили се помежду си най-приятелски. Той бил сам и други войници в селото нямало.

– Два сахатя вече – беше казал Таско, – откато тоя аскерлия се шура из село и псетата го лаят като чумав. Бъкъл не знае български, ама

харно момче се види. Хили се такъв и все към балкана гледа. Трябва да се е объркал и дири табора си.

Стъмни се. Успокоен донякъде, поп Стефан се прибра и седна да вечеря с дъщеря си. Изведнъж някой заудря силно на пътните врата. Попът излезе, бави се няколко време навън и се върна. Но той не беше сега сам: с него идеше и французкият войник.

– Не бой се – каза попът на момичето, което беше се изправило и гледаше уплашено, – не бой се, нищо няма. Гладен бил, иска хляб.

И като се обръщаше към войника, с много жестове и мимика, той прибави:

– Седни, седни! Ще похапнем каквото господ дал.

Войникът седна до софрата и свали фуражката си. Гологлав, огрян от ярката светлина на огъня, сега можеше да се види добре. Той беше рус момък с големи сини очи, които гледаха открито и умно. Държеше се непринудено и свободно, весела и малко насмешлива усмивка стоеше на тънките му устни. Приятната му външност неволно подкупваше.

Войникът не чака да го канят втори път и почнада яде и ядеше с голям апетит. Виждаше се, че беше уморен и много гладен.

– Сложи още хляб, насипи и от гозбата – подкани поп Стефан дъщеря си. – И душманин да е, нека не каже, че е поискал хляб, а сме му дали камък. Момче, добре си изгладнял ти, много си вървял май, Парле булгар!

Войникът го погледна въпросително.

– Парле булгар? – повтори попът единствената французка фраза, която знаеше.

Французинът поклати глава и се засмя.

– Не знам, не знам български – каза тон на съвсем чужд акцент.

От време на време той преставаше да яде и унесено се заглеждаше в една точка пред себе си. Някаква тежка мисъл свиваше веждите му, бръчки покриваха челото му, усмивката му се изгубваше. Цялото му лице добиваше съвсем друго изражение, страдалческо и скръбно. Поп Стефан наблюдаваше тия промени у войника. Някаква болка криеше тоя момък в себе си и попът, милостив какъвто си беше, се трогна.

– Господи! – каза той, като гледаше съчувствено войника – от кои страни чак е дошел. И защо и за какво, да попита човек! Бедният, и него майка го е гледала. Имаш ли майка, баща, момче?

Французинът не го разбра.

– Баща имаш ли, майка – повтори попът. – Пер, маман?

– Не знам, не знам български – отговори той и весело се засмя, като

че и сам чувствуваше, че говори неспокойно и смешно.

Но той заговори сега на своя език нещо неразбрано и дълго, в очите му се запали някакъв вдъхновен огън, лицето му се проясни и той се обръщаше или към свещеника, или продължително гледаше момичето. И макар тоя поглед да беше чист, дружелюбен и нежен, момичето свенливо навеждаше очи. Попът не разбираше ни дума, но чувствуваше, че той говори за нещо любимо и скъпо, слушаше го внимателно и одобрително поклащаше глава.

– Иди постели отвъд – каза той на дъщеря си. – Няма да го изпъдим, като е дошел. Ще остане у нас.

Момичето излезе. Войникът запуши, загледан пак пред себе си и се замисли. Но след малко той скочи и със знакове даде да се разбере, че иска да си върви.

– Остани, остани – увещаваше го попят. – Къде ще вървиш по това време? Тъмно е, нощно време е. Остани, пък утре, като се съмне.

Войникът се спря сред стаята, обърна се и огънят цял го огря. После, като държеше червената СИ фуражка в ръце, той пристъпи към попа и на чист български език каза:

– Отче, благослови!

Поп Стефан остана като гръмнат.

– Аз не съм французин – продължи войникът, – българин съм, български войник съм!

Попът не можеше да продума, като че не вярваше на очите си. Но той забеляза дъщеря си, изправена на прага, с учудено лице и широко разкрити очи.

– Иди отвъд! – почти й извика той и затвори вратата след нея.

Те останаха сами. А късно през нощта и двамата наедно, предпазливо и тихо излязоха от къщи и се изгубиха в нощта.

* * *

Колкото и да искаше да пази тайна, поп Стефан не можа да се удържи. В селото всички се научеха, че французкият войник, който беше дохождал, не бил такъв, а преоблечен български войник или офицер. Той ходил между самите французи, разглеждал, разпитвал и след това се върнал. „Ние скоро ще додем – рекъл той, – и аз, и хиляди, и хиляди още.“ Пред тая невероятна смелост и най-големите скептици в село наведоха глави.

На север заечаха топовни гърмежи, започнаха се боеве към Черна,

Дряново и Градско. И надеждите и упованието отново сгряха сърцата на всички. Едно момче от селото, което отдавна беше избягало в България, братов син на Таско, кой знай по какви пътища беше изпратило писмо къщи и между другото ПИШЕше: „Нека шутиот вол добре да изоре нивето, че арно време иде и блага пченица ке стане.“ Благодарение на Таско, писмото, като голяма тайна, се разнесе навсякъде и алегорията, която беше скрита в него, се разтълкува и разбра от всички. И тия думи, прости, но изпълнени с пророчески дух, ходеха из уста в уста, употребяваха се най-често в тоя особен жаргон, с които от предпазливост си служеха всички, като говореха за бъдещето.

Топовните гърмежи се чуваха все по-близо откъм Дряново.

– Близо бият дряновските тъпанари! – казваше някои, като подразбираше французите, и се радваше, че пак са отстъпили.

– Близо бият. Иде шутиот – отговаряше пак тъй загадъчно други.

Но най-голямата промяна стана у Таско. По цели дни той ходеше по близките села, изкачваше се по планината, събираше кой знае как и откъде новина и ги разнасяше по всички къщи. Виждаха го да снове навсякъде, черен, сух, брадясал, окичен с дрипите си, но все по-жив и по-весел. Беше и много непредпазлив. Запираше се на някой мегдан като поглеждаше към облачното небе, подлагаше лицето си на дъжда, но даваше ухо и на топовните гърмежи и уж от благодарност към благодатната влага, високо се провикваше:

– Иде! Иде! Ех, боже що блага ченица ке стане! Заредиха се мъгливи дни, и денем, и нощем валеше дъжд. Но топовните гърмежи идеха все по-близо. Късно една вечер селото се изпълни с войски: из улиците гърмяха дълги кертани кола, чуваха се стъпките на хиляди хора, ечеше глъчката на чужд и неразбран език. Французите отстъпяха. Всички в село бяха се сготвили зад затворените прозорци и врати.

На разсъмване селото утихна, но никой още не смееше да се покаже навън. Валеше първият сняг и земята беше побеляла. Изведнъж се зачуха някъде викове, но в тях нямаше ни уплаха, ни плач. Заби и черковната камбана. Тогава из мълчаливите къщи, като пчели из кошери, рукнаха навън хора. Към северния край на селото ходеха тук-таме войници в сиви шинели и с ножове на пушките. Това бяха първите български патрули. А горе от планината, по бялата заснежена урва, извиваше се и идеше безкрайна колона от войски. Началото ѝ, като устието на река, се разширяваше и приближаваше вече до селото.

Многобройната навалица се устреми нататък. Из разкаляната земя тичаха мъже, някои гологлави, някои боси, тичаха деца, момичета с

китки, каквито бяха намерили, жени носеха хляб, старците напругаха слабите си сили, за да не останат назад. Всички гледаха на север с настърхнали и бледи лица, измокрени от сълзите и от снега, който все още валеше.

И сред тоя многоброен народ високо се развяваше голямо знаме, прикрепено на висока върлина, окичено с чемшир, с пуканки, с кърпи, с какво не още. Носеше го Таско. Той бързаше, гледаше унесено пред себе си, очите му горяха като на луд, като че не чуваше и не гледаше нищо наоколо си и само викаше:

„Ура! Да живее добрият цар!“ След него идеше като войска многобройната му челяд. „Викайте и вие!“ – обръща се към тях Таско. И цял хор от пискливи и тънки гласове повтаряше думите му: „Ура! Да живее добрият цар.“

Навалицата се срещна и размеси с първите редици на войниците. Някоя жена високо проплака там:

„О мили, добре дошли, мили!“ Над гъстите редове на войниците се подигна и поде гръмко ура, което като ехо полази нагоре по планината.

Самичък сред навалицата вървеше побелелият поп Стефан. Но на лицето му нямаше още усмивка, нещо притискаше душата му и не му даваше да се радва. Погледът му ходеше из гъстите редове на войниците, местеше се и търсеше. „Дали ще го видя, дали ще го позная“ – мислеше си той. Из паметта му не можеше да изчезне русият момък с червена французка шапка.

– Дядо попе, дядо попе! – завика Таско. – Ей го нашия французин. Я го я!

Навалицата се разкъса пред стареца. И под големия байрак на Таско той видя млад офицер, окичен вече с китки, с къс шинел и високи кални чизми. Усмихнат, с фуражка в ръка, той пристъпи и каза:

– Отче, благослови!

Едвам сега поп Стефан усети голямата радост на всички, сълзи премрежиха очите му и той простря и двете си ръце към младия момък.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи, „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7967>]